

КОНТРОВЕРЗЕ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

УДК 341.24(4-672EU:497.115)“2015“:341.218 Српска политичка мисао
број 4/2015.
Прегледни рад год. 22. vol. 50.
стр. 253-274.

Александар В. Гајић

Правни факултет, Универзитет у Београду

ПРАВНИ ОСНОВ СПОРАЗУМА О СТАБИЛИЗАЦИЈИ И ПРИДРУЖИВАЊУ ИЗМЕЂУ ЕУ И КОСОВА* И ПОЗИЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Сажетак

Предлог Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП) између Европске уније (ЕУ) и Европске заједнице за атомску енергију, с једне стране, и Косова*, с друге стране (ССП са Косовом), покреће бројна питања која се тичу статуса Косова. Будући да Косово није држава у смислу међународног права нити се, како је предвиђено ССП-ом са Косовом, закључивањем овог споразума прејудицира позиција чланица по питању статуса Косова нити представља признање Косова, као кључно, поставља се питање правног основа за закључење ССП-а, будући да је чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ закључивање споразума о придруживању резервисано за државе и међународне организације.

Аутор разматра и питање улоге (могуће) УНМИК-а и Републике Србије у поступку закључења ССП-а са Косовом и питање

последица закључења овог споразума на одређивање коначног статуса Косова.

Кључне речи: Споразум о стабилизацији и придруживању, Европска унија, Косово, Република Србија, Резолуција Савета безбедности 1244 (1999), правни основ, чл. 103 Уговора о функционисању ЕУ

1. ПРЕДЛОГ СПОРАЗУМА О СТАБИЛИЗАЦИЈИ И ПРИДРУЖИВАЊУ ИЗМЕЂУ ЕУ И КОСОВА И ПИТАЊЕ СТАТУСА КОСОВА

30. априла 2015. године Европска комисија (Комисија) је усвојила и 4. маја 2015. године упутила Савету Европске уније (ЕУ) и Европском парламенту (Парламент) предлог одлука за закључење у име ЕУ, Споразума о стабилизацији и придруживању између ЕУ и Европске заједнице за атомску енергију, као једне стране, и Косова* као друге стране. (Предлог ССП са Косовом*.)¹⁾ Савет ЕУ је дао своју сагласност за потписивање споразума 22 октобра 2015. године. 27. октобра у Стразбуру потписан је ССП са Косовом.²⁾ 02. новембра 2015. године Косовска скупштина је ратификовала ССП. За ступање на снагу ССП-а са Косовом неопходно је да Европски парламент да сагласност на закључење овог уговора и коначно да га усвоји Савет ЕУ.³⁾ Европски званичници очекују да ће ступити на снагу у првој половини 2016. године.⁴⁾ ССП са Косовом, уколико ступи на снагу, биће први уговор између ЕУ и Косова*.

1) Stabilisation and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and Kosovo*, on the other part, Council of the EU, Brussels, 2 October 2015 (OR. en) 10728/1/15 Rev 1. Звезда иза речи „Косово“ праћена је фуснотом у којој стоји: “This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/1999 and the ICJ Opinion on the Kosovo declaration of independence”.

Преговори који су резултирали израдом Нацрта ССПа вођени су у три рунде формалних преговора (28/10/2013, 27/09/2013 2/05/2014) и главним преговорима на којима је парафиран нацрт текста споразума 25/04/2014.

- 2) У име ЕУ ССП је потписала Висока представница за спољну и безбедносну политику Федерика Могерини (Federica Mogherini) и Комесар за европску добросуседску политику и преговоре о проширењу Јоханес Хан (Johannes Hahn).
- 3) Види чл. 218 Уговора о функционисању ЕУ. (Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, *Official Journal of the European Union*, C 326/47-390, 26. 10. 2012).
- 4) Види, на пример, изјаву Комесара за добросуседску политику и преговоре о проширењу дату приликом потписивања ССП-а са Косовом. *Stabilisation and Association Agreement (SAA) between the European Union and Kosovo signed* <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/10/27-kosovo-eu-stabilisation-association-agreement>, 10/1/ 2015.

Експланаторним меморандумом који је сачинила ради обра-
зложења Предлога ССП-а са Косовом* констатује се да је текст
ССП-а моделиран према сличним примерима из региона, узимају-
ћи у обзир његову „*EU-only*” природу и специфичности Косова“
и указује се, да је „битно подвући да се ССП између ЕУ и Косова
може закључити на начин који поштује становишта држава члани-
ца по питању статуса Косова“.⁵⁾

У својим званичним документима ЕУ који се тичу закључе-
ња ССП-а са Косовом, Косово се обележава на начин који је већ
уобичајен у ЕУ и предвиђен, између осталог, Договором о регио-
налном представљању и сарадњи постигнутим у дијалогу између
Београда и Приштине.⁶⁾ Наиме, ради означавања Косова користи
се ознака „Косово плус звезда (*))“ са пратећом фуснотој која
гласи:

„ово означавање не прејудицира позицију о ста-
тусу, и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности
1244/1999 и Саветодавним мишљењем Међународног су-
да правде о декларацији о независности Косова“.⁷⁾

Савет ЕУ је приликом одобравања потписивања ССП-а са
Косовом усвојио и „Декларацију у име ЕУ“ следеће садржине:

„Одлука да се потпише Споразум о стабилизацији и
придруживању под условом његовог каснијег закључења,
укључујући правни основ који се користи у овом случају,
не прејудицира позицију држава чланица (ЕУ) по питању
статуса и не представља признање Косова* као независне
државе од стране ЕУ, нити конституише признање поје-

5) Council Decision (EU) 2015/1988 of 22 October 2015, on the signing, on behalf of the Union, of the Stabilization and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, on the one part, and Kosovo (*), of the other part., *Official Journal of the European Union*, 6.11.2015 (Одлука о потписивању ССП-а са Косовом).

Види и: Recommendation for a Council Decision approving the conclusion, by the European Commission, on Behalf of the European Atomic Energy Community, of the Stabilization and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and Kosovo*, of the other part, Brussels, 30.04.2015. COM (2015) 182 final.

6) Договор о регионалном представљању и сарадњи (Брисел, 24. фебруар 2012), <http://kim.gov.rs/pregovarsacki-proces.php>, 15/11/2015.

7) „This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/1999 and the ICJ Advisory Opinion on the Kosovo declaration of independence“ Међу-
тим, означавање саветодавног мишљења „Kosovo declaration of independence“ не треба тумачити тако да означава да је Косово издало декларацију о независности, већ како је установио Међународни суд правде, то је учињено ван институционалног оквира При-
времених институција самоуправе на Косову. Скраћени начин изражавања не би треба-
ло да замагли суштину саветодавног мишљења по питању идентитета аутора деклара-
ције о независности.

диних чланица у том својству уколико оне нису претходно предузеле тај корак.“⁸⁾

Члан 2 Предлога ССП-а са Косовом гласи:

„Ни један од израза, речи или дефиниција који су употребљени у овом Споразуму, укључујући ту и Анекс и протоколе, не представљају признање Косова од ЕУ као независне државе нити представљају признање појединих држава чланица (ЕУ) Косова у том својству уколико претходно нису предузеле такав корак“.

Предлог ССП-а са Косовом, иако „статусно неутралан“, оставља отвореним бројна питања која се тичу статуса Косова (територије Косова и Метохије), међу којима доминира питање постојања адекватног правног основа за закључење ССП-а са Косовом*, питање овлашћења за закључивање ССП-а на страни Косова*, улога Републике Србије у процесу закључења ССП-а са Косовом и последице закључења овог споразума по Републику Србију, и можда најзначајније питање утицаја овог споразума на решавање питања коначног статуса Косова.⁹⁾

2. ПРОБЛЕМ ПРАВНОГ ОСНОВА ЗА ЗАКЉУЧЕЊЕ ССП-А СА КОСОВОМ

Комисија је у Експланаторном меморандуму као правни основ за закључење ССП-а са Косовом навела чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ (суштински основ), као и параграфе чл. 218 којима се регулише поступак закључивања споразума о придруживању (процедурални основ).¹⁰⁾

- 8) Council Decision (EU) 2015/1988 of 22 October 2015, on the signing, on behalf of the Union, of the Stabilization and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, on the one part, and Kosovo (*), of the other part., *Official Journal of the European Union*, 6.11.2015, L 290/4-L 290/6.
- 9) Расправа у овом чланку не треба да буде схваћена тако да се њоме исцрпљују сва правна (и друга) питања која се постављају у вези са евентуалним закључењем, применом и последицама закључења и примене ССП-а са Косовом.
- 10) Комисија је као основ навела и чл. 218 (7) и 218 (6)(а)(и) и чл. 218 (8) (2) Уговора о функционисању Европске уније којима се регулише поступак закључења Споразума о придруживању. Види: Proposal for a Council Decision on the conclusion, on behalf of the European Union, of the Stabilization and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, on the one part, and of Kosovo*, of the other part, Brussels, 30.4.2015 COM(2015) 181 final 2015/0094-95 (NLE).

У Експланаторном меморандуму који се тиче закључења ССП-а са ЕУРОАТОМОМ наведен је чл. 101 Уговора о оснивању Европске заједнице за атомску енергију. (Види: Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Atomic Energy Community (2010/C 84/01), *Official Journal of the European Union*, 30.03.2010, C84/41-C84-42.) Како се суштинска разматрања која су обухваћена овим чланком једнако тичу и једног и

Према чл. 217¹¹⁾ Уговора о функционисању ЕУ:

„Унија може закључити са једном или више држава или међународних организација споразуме којима установљава асоцијацију која укључује реципрочна права и обавезе, заједничку акцију и посебне поступке.“¹²⁾

У Експланаторном меморандуму и Одлуци Савета о потписивању ССП-а са Косовом наводи се да се „потписивањем Споразума (ССП) не доводи у питање позиција држава чланица о статусу Косова, о ком ће се одлучивати у складу са њиховом националном праксом и међународним правом“¹³⁾, али се не образлаже (суштински) правни основ за закључење ССП-а са Косовом. Становиште Комисије по питању могућности закључења ССП-а са Косовом, које је прихватио Савет ЕУ, изражено је на општи начин у Студији изводивости ССП-а између ЕУ и Косова* (Студија изводивости)¹⁴⁾, као и Експланаторном меморандуму садржаном у Препоруци Савету ЕУ за доношење одлуке о отварању преговора о ССП између ЕУ и Косова. (Експланаторни меморандум о отварању преговора).¹⁵⁾

Студија изводивости само наводи као могућност закључење уговора са ентитетима који нису суверене државе. Наиме, у њој се каже да

„могућност Уније да закључује међународне споразуме није ограничена на општепризнате независне државе или међународне организације. Такви споразуми могу се закључити са било којим ентитетом у погледу којих друга уговорна страна прихвата могућност закључења споразума који би био регулисан међународним јавним правом. У прошлости, ЕУ је закључила неколико међународних споразума са ентитетима који нису суверене др-

другог уговора, и како би поштовали ограничење у погледу броја страна, расправу о чл. 101 Уговора о оснивању ЕУРОАТОМ-а као основу закључења ССП-а са Косовом ћемо овде изоставити, уз напомену да је суштински идентична расправи о закључењу ССП-а између ЕУ и Косова.

11) Бивши чл. 310 Уговора о Европској заједници.

12) Подвукао аутор.

13) Преамбуларни део, т. 6 Одлуке о пописивању ССП-а са Косовом.

14) Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on a Feasibility Study for a Stabilization and Association Agreement between the European Union and Kosovo*, COM (2012) 602 final, 10 October 2012. (Даље: Студија изводивости).

15) Recommendation for a Council Decision authorizing the opening of negotiations on a Stabilization and Association Agreement between the European Union and Kosovo*, Brussels, 22.4.2013 COM (2013) 200 final.

жаве. Сходно томе, Унија може закључити такав споразум са трећим државама уколико су њихове политичке и судске (*judicial*) власти способне да обезбеде да се одредбе споразума поштују, примењују и имплементирају.¹⁶⁾

Међутим, Комисија се није дубље упуштала у расправу о адекватном правном основу закључења ССП-а са ентитетима који нису суверене државе. Споразуми о придруживању су посебни споразуми ЕУ којим се на релативно свеобухватан начин регулишу односи ЕУ и држава које нису чланице ЕУ. Комисија је у прилог свог становишта о могућности закључивања споразума са недржавним ентитетима навела пример закључења извесних споразума са недржавним ентитетима. ЕУ је закључила неколико уговора са Хонг Конгом, Макао¹⁷⁾ и Палестинском ослободилачком организацијом.¹⁸⁾ Међутим, ови споразуми, који се тичу реадмисије и извесних области трговинске сарадње иако указују на могућност закључивања међународних споразума са ентитетима који нису

16) Студија изводивости, стр. 2-3.

17) Види: Council Decision 2004/424/EC of 21 April 2004 concerning the conclusion of the Agreement between the European Community and the Macao Special Administrative Region of the People's Republic of China on the readmission of persons residing without authorisation, *Official Journal of the European Union*, 30. 04. 2004, L143/97-L143/98; Council Decision 2004/80/EC of 17 December 2003 concerning the conclusion of the Agreement between the European Community and the Government of the Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China on the readmission of persons residing without authorisation, *Official Journal of the European Union*, 24.1.2004, L17/23-L17/24.

Поред ових споразума, са Макао и Хонг Конгом закључени су и уговори из области трговине (посебно текстилом) и авиотранспорту. За листу уговора са Макао види: <http://eur-lex.europa.eu/search.html?qid=1447982098045&text=macao%20agreement&scope=EURLEX&type=quick&lang=en>, 15/11/2015.

За уговоре са Хонг Конгом, види: Agreement in the form of an Exchange of Letters between the European Community and Hong Kong amending the Agreement between the European Economic Community and Hong Kong on trade in textile products to take into account the expected accession of the Republic of Austria, the Republic of Finland, the Kingdom of Norway and the Kingdom of Sweden to the European Union – Exchange of Notes, *Official Journal L 94*, 26.4.1995.; Council Regulation (EEC) No 903/76 of 8 April 1976 concluding the Agreement between the European Economic Community and Hong Kong on trade in textile products, Protocol to the Agreement between the European Economic Community and Hong Kong on trade in textile products, *Official Journal, L 108*, 26.4.1976, p. 1–18.

18) Proposal for a Council Decision on a Community position in the Joint Committee on the implementation of Article 66 of the Euro-Mediterranean Interim Association Agreement on Trade and Cooperation between the European Community, of the one part, and the Palestine Liberation Organisation (PLO) for the benefit of the Palestinian Authority of the West Bank and the Gaza Strip, of the other part, COM/2005/0397 final; Euro-Mediterranean Interim Association Agreement on trade and cooperation between the European Community, of the one part, and the Palestine Liberation Organization (PLO) for the benefit of the Palestinian Authority of the West Bank and the Gaza Strip, of the other part – Protocol 1 on the arrangements applying to imports into the Community of agricultural products originating in the West Bank and the Gaza Strip - Protocol 2 on the arrangements applying to imports into the West Bank and the Gaza Strip of agricultural products originating in the Community – Protocol 3 concerning the definition of the concept of 'originating products' and methods of administrative cooperation – Final Act – Joint Declarations – Declaration by the European Community.

државе а којима је призната извесна мера међународноправног субјективитета не могу представљати адекватан ослонац приликом доношења закључака о могућности закључења ССП-а са Косовом у складу са чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ, којим је изричито предвиђено да се закључују са „државама или међународним организацијама“.

Комисија стоји на становишту да „придруживање Косова ЕУ није у сукобу са чињеницом да државе чланице имају различите позиције по питању статуса Косова према међународном праву. Међутим, прецизна правна природа споразума треба да буде утврђена на крају преговора, имајући у виду његову актуелну садржину и узимајући у обзир правни контекст“.¹⁹⁾

У Експланаторном меморандуму којим се образлаже предлог за отварање преговора са Косовом, Комисија је навела да

„члан 218 Уговора о функционисању ЕУ предвиђа поступак који треба следити за преговарање о споразумима између Уније и трећих земаља, укључујући ту и случај споразума о придруживању. Преговарање и, у каснијој фази, потписивање и закључивање таквих споразума не може представљати признавање Косова као државе, нити од ЕУ нити од њених држава чланица. Заправо, Косово није у могућности да се придружи многим међународним инструментима. Међутим, у интересу је ЕУ и мира и безбедности да Косово поштује фундаменталне принципе садржане у међународним инструментима у подручјима као што су поштовање људских права или међународна трговина придржавајући се ових релевантних инструментата уколико околности то дозволе и унутар Европске перспективе.“²⁰⁾

Очигледно је да је Комисија у овим образложењима практично „заобишла“ питање испуњености услова из чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ (споразуми о придруживању). Са друге стране Комисија је учинила неспорним да се Косово не може сматрати независном државом. Супротно предлогу Комисије, да се прецизна природа споразума утврди на карају преговора, то није учињено.

Будући да је Косово територија под међународном управом, Комисија је бавећи се питањем међународног присуства ка Косову изнела следеће становиште:

19) *Студија изводивости*, стр. 4.

20) Експланаторни меморандум – отварање преговора са ЕУ, стр. 3. Нажалост, анекс који садржи директиве за преговоре о стабилизацији и придруживању између ЕУ и Косова је поверљив (classified) и нисмо у могућности да га коментаришемо.

„Међународно присуство на Косову не представља препреку да косовске власти примењују обавезе које произлазе из ССП-а. Такав споразум не би био у супротности са Резолуцијом 1244 (1999). у сагласности је са садашњим присуством УНМИК-а на Косову.“²¹⁾

Комисија није пружила било какво образложење због чега закључење ССП-а са Косовом није супротно Резолуцији 1244 (1999), односно да је у сагласности са „садашњим присуством УНМИК-а“. У овом контексту ваља напоменути да су Резолуција 1244 и Уставни оквир УНМИК-а саставни део међународног права, и да се закључењем ма ког споразума не могу прејудуцирати, умањивати или мењати овлашћења Специјалног представника генералног секретара УН.²²⁾

Комисија у Студији изводивости стала је на становиште да присуство на Косову тзв. Међународне управљачке групе (*International Steering Group for Kosovo*) које је окончано 2012. године, не представља препреку закључењу ССП-а са Косовом. Комисија је становишта да ће након окончања присуства ове групе, која је констатовала да је Косово суштински имплементирало одредбе Свеобухватног плана за решавање статуса Косова, „ЕУ преузети истакнутију улогу на Косову“.²³⁾ Међутим, активности Међународне управљачке групе су ван оквира Резолуције 1244 и ни у ком случају се не могу уклопити у оквире „статусне неутралности“ будући да је њихова функција била у складу са неприхваћеном идејом Ахтисаријевог плана о надзираној независности Косова.²⁴⁾

Бавећи се питањем улоге ЕУЛЕКС-а, Комисија је закључила да је

„централни циљ мисије ЕУ за владавину права, ЕУЛЕКС, да помогне и подржи косовске власти у кључ-

21) *Студија изводивости*, стр. 4.

22) Вид. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, *International Court of Justice*, Advisory Opinion of 22 July 2010, ICJ Reports 2010., пара. 85, 88.

23) *Студија изводивости*, стр. 4. Овај закључак је у складу са закључцима са двадесетог састанка Међународне управљачке групе за Косово од 8 феб. 2011 године (Брисел). Twelfth meeting of the International Steering Group for Kosovo (8th February 2011, Brussels, Belgium),

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/dsee/dv/0511_03_/0511_03_en.pdf, 15/11/2015.

24) Report of the Special Envoy of the Secretary-General on Kosovo's future status, UN. Doc. S/2007/168, 26 March 2007. Нацрт резолуције Савета безбедности који је био зансован на идејама из Ахтисаријевог плана никада није изнет на гласање пред Савет безбедности будући да је било очигледно да не може бити прихваћен. За детаље вид. Kosovo Advisory Opinion, paras 66-72.

ним подручјима владавине права, полицији, правосуђу и царинама. Његов мандат обухвата извесне извршне одговорности. Уколико споразум о придруживању буде закључен, ова мисија ЕУ ће, унутар својих подручја деловања, подржати косовске власти у имплементацији таквог споразума²⁵⁾

*

Ова, и друга питања којима се бавила Комисија у контексту расправе о правном основу ССП-а са Косовом, не односе се на правни основ закључења ССП-а са Косовом, већ се превасходно баве постојањем минималних услова за имплементацију ССП-а са Косовом.

Није неуобичајено да се приликом разматрања питања пријема у међународне организације или закључивања уговора са недржавним ентитетима води расправа о томе да ли се одређени ентитет може сматрати државом за сврхе пријема у међународну организацију или закључења међународног уговора, и да се при томе значење појма државе разликује од његовог дефинисања према општем међународном праву.²⁶⁾ Међутим, ово питање је у расправама о могућности закључења ССП-а са Косовом излишно, будући да ЕУ заузима, на изричит начин, „неутралан“ став по питању статуса Косова. Након проглашења независности Косова, Савет је донео закључак којим је „поздравио континуирано присуство међународне заједнице засновано на Резолуцији 1244 (1999)“ и нотирао да „државе чланице треба да одлуче, у складу са својом националном праксом и међународним правом, о њиховим односима са Косовом.“²⁷⁾ До данас овај став представља званичан став ЕУ, који је садржан, између осталог, у Одлуци Савета ЕУ којим одобрава потписивање ССП-а са Косовом.²⁸⁾

Иако је Комисија констатовала да постоји правна могућност закључења ССП-а са Косовом без обзира на нерешено питање ко-

25) *Студија изводивости*, стр. 4.

26) О питању појма државе за сврхе пријема у међународне организације, види, на пример: Frederic L. Kirgis, Jr. „Admission of ‘Palestine’ as a Member of a Specialised Agency and Withholding the Payment of Assessments in Response”, *American Journal of International Law*, 84/1990, стр. 228.

27) Council Conclusions on Kosovo, Council of the EU, 2008c, 2851st External Relations Council meeting, Brussels, 18 February 2008 (see http://eu-un.europa.eu/articles/en/article_7720_en.htm).

28) Види, преамбуларни део, т. (6).

начног статуса Косова, питање адекватног правног основа закључења ССП-а са Косовом је остало отворено.

3. „EU-ONLY“ – БИЛО КОЈА ЧЛАНИЦА ЕУ МОЖЕ ДА СПРЕЧИ ЗАКЉУЧИВАЊЕ ССП-А СА КОСОВОМ

За разлику од споразума о сарадњи и придруживању који су закључени пре ступања на снагу Лисабонског споразума, за ступање на снагу споразума о стабилизацији и придруживању није потребно да буде ратификован у државама чланицама ЕУ. Због тога се овај уговор и означава као „EU-only.“²⁹⁾ Међутим, будући да је за закључење ССП-а са Косовом неопходна једногласност чланица ЕУ (односно одлука Савета ЕУ треба да буде донета једногласно)³⁰⁾, било која чланица ЕУ може да осујети (онемогући) закључивање овог споразума, и то како државе које су признале независност Косова, тако и оне које то нису.

Заговорници и тезе о независности Косова, као и заговорници тезе о Косову у саставу Р. Србије, могу једнако бити, свако из својих разлога, у прилог тезе о потреби закључења ССП-а са Косовом. Први споразум о принципима који регулишу нормализацију односа између Београда и Приштине³¹⁾ „да ниједна страна неће блокирати, или подстицати друге да блокирају напредак друге стране на њеном путу ка ЕУ.“³²⁾ Како је закључење ССП-а означава значајан корак „на путу ка ЕУ“ не може се очекивати од Р. Србије да учествује у процесу „лобирања“ да се споразум не закључи.³³⁾ Од чланица ЕУ које нису признале независност Косова такође се тешко може очекивати да се супротставе закључењу ССП-а са Косовом.³⁴⁾ с обзиром на једногласност по питању „европске будућ-

29) Иако се не захтева ратификација у чланицама ЕУ, по природи ствари, овај споразум може бити предмет дебате у парламентима и владама држава чланица ЕУ у складу уставним процедурама како би се дале одговарајуће инструкције представницима држава у Савету ЕУ на који начин да гласају.

30) Чл. 218 (8) Уговора о функционисању ЕУ.

31) (Брисел, 19 Април 2013). Текст споразума је доступан на (<http://kim.gov.rs/pregovaracki-proces.php>).

32) Први споразум о принципима који регулишу нормализацију односа (Брисел, 19 Април 2013). Текст споразума је доступан на (<http://kim.gov.rs/pregovaracki-proces.php>).

33) Ов тезу потврђује и гласање представника Срба у Косовској скупштини за ратификацију ССП-а, као и чињеница да су званичници Србије поздравили ратификацију ССП-а са Косовом. Види на пример <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/2084506/Pri%25%20A1tina+nije+potpisala+SSP+kao+dr%25%20Eava.html>, 15/11/2015.

34) О политици ЕУ по питању Косова, види, на пример, Wolfgang Koeth, „State Building without a State: The EU’s Dilemma in Defining Its Relations with Kosovo“, *European For-*

ности Косова“ и одредбе ССП-а са Косовом о његовој нејпрејудицијелој природи у погледу статуса Косова.

4. МОГУЋНОСТ ИЗНОШЕЊА СПОРНОГ ПИТАЊА ПРЕД СУД ПРАВДЕ ЕУ

У контексту чињенице да нису све државе чланице ЕУ признале независност Косова, као и одредби ССП-а да закључивање овог споразума не представља признавање независности од ЕУ или чланица које нису признале независност Косова*, посебно да је Косово територија под међународном управом у складу са Резолуцијом 1244 (1999), закључивање ССП-а са Косовом би се тешко могло подвести под одредбе којима се регулише закључивање уговора са државама или међународним организацијама како је предвиђено чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ. Како је постојање адекватног правног основа (начело адекватног правног основа) нужно за правоваљано закључивање ССП-а са Косовом, било која држава чланица ЕУ, Европски парламент, Савет или Комисија, могу затражити мишљење од Суда правде ЕУ да ли је предложени споразум у складу са Уговором о ЕУ и Уговором о функционисању ЕУ.³⁵⁾

У том случају Европски суд правде би био суочен са питањем да ли се Косово може сматрати државом за потребе закључења ССП-а, у смислу чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ. Док се у „политичка разматрања“ ово питање може разматрати на флексибилан начин, Суд правде ЕУ би био суочен са питањем да ли се Косово може сматрати државом за потребе закључења ССП-а, да ли су испуњени други услови (о чему ће бити речи касније) или да ли постоји неки алтернативан правни основ за закључење ССП-а са Косовом, на пример у имплицитним овлашћењима ЕУ. Одговор Суда правде ЕУ би био или негативан (не може се закључити ССП са Косовом у смислу чл. 217), или уколико Суд правде ЕУ деклариса да је Косово држава (што би било у супротности, између осталог са Резолуцијом 1244 и позицијом појединих држава чланица ЕУ, као и политици ЕУ да је питање статуса Косова ствар националне праксе и међународног права) чланице ЕУ које нису признале Косово би вероватно онемогућиле закључење ССП-а са Косовом. Суд правде ЕУ би тешко могао да стане на закључак да

aign affairs Review, 15/2010, стр. 227-247; Wolfgang Koeth, „Bosnia, Kosovo and the EU: Is Accession Possible without Full Sovereignty?“ *European Institute of Public Administration Scope (EIPASCOPE)*, 1/2012, стр. 31-36.

35) Република Србија, будући да није чланица ЕУ, нема могућности да ово питање изнесе пред Суд правде ЕУ.

је закључење ССП-а са Косовом могуће само с обзиром на његов међународноправни субјективитет као територије под међународном управом, будући да је чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ, закључење споразума о придруживању резервисано за државе и међународне организације. Извесно је да би у случају покретања овог, ни мало једноставног, питања пред Судом правде ЕУ, закључење ССП-а са Косовом било или знатно пролонгирано или потпуно онемогућено.

Поступак пред Европским судом правде по питању сагласности ССП-а са Косовом са конститутивним уговорима ЕУ (посебно чл. 217 Уговора о функционисању ЕУ) би могло да се покрене до момента закључења ССП-а са Косовом, односно до изражавања постанка Савета на обавезивање ССП-ом са Косовом.³⁶⁾ Након тог момента, важење ССП-а са Косовом је предмет међународног права, а државама чланицама ЕУ, Савету и Парламенту би остала могућност покретања поступка у ком би могло да се разматра питање сагласности одлука о закључењу ССП-а са Косовом (одлуке Савета ЕУ) са Уговором о ЕУ и Уговором о функционисању ЕУ.

5. УЛОГА УНМИК-А И САГЛАСНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Република Србија није била учесница у преговорима нити се предвиђа да буде страна уговорница ССП-а са Косовом*. Предлогом ССП-а са Косовом није *изричито* предвиђена ни могућност изјашњавања Републике Србије по питању закључења овог споразума, нити се предвиђа могућност учешћа представника Р. Србије у телима формираним ССП-ом са Косовом*.

Чл. 144 (1) ССП-а са Косовом* стипулише да „стране ће одобрити овај Споразум у складу са сопственим процедурама“. Процедура ЕУ је дефинисана чл. 118 Уговора о функционисању ЕУ. Међутим, када је реч о Косову ово питање је више него проблематично будући да је Косово, према међународном праву, територија у саставу Р. Србије под међународном управом.

Будући да су Резолуција 1244 и Уставни оквир УНМИК-а саставни део међународног права³⁷⁾, закључење ССП-а не би требало

36) Види: Alan Dashwood, Micjael; Dungan, Barry Rodger, Eleonor Spaventa, Derrick Wayatt, Whzatt and Dashwood's European Union Law, Hart Publishing, 6th ed., Oxford-Portland, 2011, str. 398-939.

37) Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, International Court of Justice, Advisory Opinion of 22 July 2010, ICJ Reports 2010, paras. 85-121.

да „заобиђе“ процедуру предвиђену поглављем 8 Уставног оквира УНМИК-а.

Према поглављу 8 Уставног оквира УНМИК-а, овлашћења и дужности која су резервисана за Специјалног представника генералног секретара обухватају, између осталог (м) „закључивање споразума са државама и међународним организацијама у свим питањима обухваћеним резолуцијом Савета безбедности 1244 (1999)“. Са друге стране, према параграфу 5.6 Уставног оквира УНМИК-а „Привремене институције самоуправе у области спољних послова могу остваривати међународну и спољну сарадњу „укључујући постизање и финализовање споразума. Те активности треба да буду координиране са Специјалним представником генералног секретара УН“. Другим речима, како се ССП-ом са Косовом регулише мноштво односа, укључујући ту и питања везана за спољну политику и безбедност, Специјални представник генералног секретара, да би уговор могао да буде правоваљано закључен, би требало да изрази свој пристанак на закључење ССП-а са Косовом.

Будући да је Косово саставни део Републике Србије, Р. Србија би могла, у засебној комуникацији, да изрази пристанак на закључење ССП-а са Косовом чиме би на известан начин било ако не у потпуности отклоњено, онда знатно релаксирано питање правног основа закључења ССП-а са Косовом. Наиме, иако Косово фигурира као уговорна страна, Србија би својим пристанком омогућила правоваљано закључење ССП-а. Без обзира на евентуалан став држава чланица по питању нужности изражавања пристанка Републике Србије, то би представљао акт којим би Република Србија изразила, на недвосмислен начин, своју позицију о „европској будућности Косова“ као саставног дела Републике Србије.

Како је у Првом споразуму о принципима нормализације односа Влада Републике Србије преузела обавезу да не спречава Косово на путу ка ЕУ, да се Косово у ССП-у са Косовом означава на начин предвиђен Договором о регионалном представљању и сарадњи чини се да нема препрека да Република Србија изда декларацију којом изражава свој пристанак на закључење ССП-а са Косовом. Ово посебно будући да споразуми који су постигнути у дијалогу Београда и Приштине, на тај начин постају правно обавезујући за Косово у њиховим односима са ЕУ и Р. Србију чине, на правно обавезујући начин, незаобилазним чиниоцем „европске будућности Косова“.

6. ОДНОСИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И КОСОВА* У КОНТЕКСТУ ССП-А СА КОСОВОМ – ПРОЦЕС НОРМАЛИЗАЦИЈЕ ОДНОСА

Члан 5 ССП-а са Косовом*, обавезује Косово* на „континуирано ангажовање у правцу видљивог и одрживог напретка у односима са Србијом и ефективне сарадње са мисијама Заједничке безбедносне и одбрамбене политике...“ Ове обавезе представљају суштинске принципе овог Споразума, а у случају да се Косово не придржава обавеза сарадње, „ЕУ може предузети мере које сматра прикладним, укључујући ту и суспензију целокупног или дела Споразума“.

Континуирано ангажовање у правцу видљивог и одрживог напретка у односима са Србијом конкретизовано је чл. 13 ССП-а са Косовом, којим је предвиђено да „политички дијалог, по потреби, доприноси процесу нормализације односа између Косова и Србије“³⁸⁾ као и да

„овај процес треба да обезбеди да обе (и Србија и Косово) могу наставити њихове европске путеве, док избегавају да једна другу блокирају у овом напорима, и треба постепено да води свеобухватној нормализацији односа између Косова и Србије, у форми правно обавезујућег споразума, са изгледима да обе буду у могућности да врше своја права и испуњавају своје обавезе.“³⁹⁾

Косово се ССП-ом са Косовом, посебно обавезује:

„(а) да имплементира у доброј вери све споразуме постигнуте у дијалогу са Србијом; (б) да у потпуности поштује принцип инклузивне регионалне сарадње; (ц) да решава кроз дијалог и у духу компромиса друга отворена питања, на основу практичних и одрживих решења и да са Србијом сарађује по нужним техничким и правним питањима...“

Док природа ових обавеза Косова до закључења ССП-а са Косовом може бити спорна, од момента ступања на снагу ССП-а оне постају перфектне правне обавезе Косова према ЕУ, чије непоштовање може довести до предузимања различитих мера, укључујући и суспензију примене ССП-а са Косовом.

38) Чл. 13 ст. 1. ССП-а са Косовом.

39) Чл. 13 ст. 2. ССП-а с Косовом.

Обавезе Косова се могу поделити у две основне групе, обавезе савесног испуњавања обавеза које произлазе из споразума постигнутих у дијалогу са Београдом, као и обавеза преговарања у доброј вери ради постепеног постизања циља – нормализације односа који би резултирао закључењем правно обавезујућег уговора са Републиком Србијом.

Обавеза преговарања дефинисана је у јуриспруденцији међународних судова и арбитража. Како је истакао Међународни суд правде у предмету *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (FRY of Macedonia v. Greece)*⁴⁰:

„Како је истакао Стални суд међународне правде... обавеза преговарања поврх свега обухвата ‘не само да се отпочну преговори, већ и да се воде колико је то могуће ради закључења споразума’. Нема сумње да ово не имплицира ‘обавезу постизања споразума’ (*Railway Traffic between Lithuania and Poland, Advisory Opinion, 1931, P.C.I.J., Series A/B, No. 42, p. 116; see also Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Judgment, I.C.J. Reports 2010 (I), p. 68, para. 150*), или да се нужно морају водити дугачки преговори (*Mavrommatis Palestine Concessions, Judgment No. 2, 1924, P.C.I.J., Series A, No. 2, p. 13*). Међутим, државе се морају поступати тако да су ‘преговори смислени’ (*meaningful*). Овај захтев није остварен, на пример, када једна од страна ‘инсистира на својој позицији без узимања у разматрање могућности да је измени’ (*North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Denmark; Federal Republic of Germany/Netherlands), Judgment, I.C.J. Reports 1969, p. 47, para. 85; see also Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Judgment, I.C.J. Reports 2010 (I), p. 67, para. 146*) или када опструира преговоре, на пример, прекидом комуникација или проузроковањем одуговлачења на неоправдан начин или занемаривањем договорених процедура (*Lake Lanoux Arbitration (Spain/France) (1957), Reports of International Arbitral Awards (RIAA), Vol. XII, p. 307*). Преговори са циљем постизања споразума такође имплицирају да ‘стране треба да посвете разумну пажњу интересима друге стране’. Као доказ који се захтева за налаз да је постојање лоше вере (*bad faith*) (околности које би оправдале ма коју страну која захтева да се ослободи од извршења) ‘треба

40) *Judgment of 5 December 2001, ICJ Reports 2001, para. 132.*

да наступи нешто више од пропасти преговора' (*Arbitration on the Tacna-Arica Question (Chile/Peru) (1925), RIAA, Vol. II, p. 930*). То се може доказати посредним доказима али оне не треба да буду поткрепљене 'спорним инференцијама већ јасним и уверљивим доказима који воде таквом закључку' (*ibid.*).

Обавеза преговарања, односно вођења политичког дијалога, у ССП-у са Косовом дефинисана је с обзиром на циљ који треба да се постигне. Стога она није одређена као пука обавеза средстава већ као обавеза „циља“ од чијег испуњења зависи даља судбина Косова у процесу европских интеграција, укључујући ту и примену ССП-а са Косовом.

7. ДА ЛИ СЕ ЧЛ. 17-19 ССП-А СА КОСОВОМ (САРАДЊА СА ДРЖАВАМА КОЈЕ СУ ПОТПИСАЛЕ ССП И ДРЖАВАМА КАНДИДАТИМА ЗА ЧЛАНСТВО У ЕУ) ОДНОСИ НА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ?

Чл. 17-19 Предлога ССП са Косовом* предвиђа се обавеза започињања преговора са државама које су потписале ССП са ЕУ ради закључења, у року од две године од ступања на снагу ССП-а са Косовом, билатералних уговора о регионалној сарадњи.

Поставља се питање да ли се чл. 17 и 19⁴¹⁾ односи и на односе Косова и Србије. Наиме рок за закључење билатералних конвенција је 2 године, док чл. 13, који регулише односе између Косова и Србије не прописује посебан рок већ обавезу сарадње која ће постепено довести до нормализације односа и коначно закључења уговора. Стога је чл. 13 *lex specialis* у односу на чл. 17-19 ССП-а са Косовом, и не односи се на обавезе Косова према Републици Србији.

Споразуми са државама, посебно оним које су признале независност Косова, у контексту ССП-а са Косовом, не могу се тумачити као акти којим се прејудуцира питање статуса Косова. Поред тога, будући да је реч о „регионалној сарадњи“, обавеза је Косова да поштује одредбе Договора о регионалном представљању и са-

41) Kosovo shall foster its cooperation and conclude, should objective circumstances so permit, conventions on cooperation with any country candidate for EU accession not concerned by the SAP in the fields of cooperation covered by this Agreement and other areas of mutual interest for Kosovo and these countries. Such conventions should aim to gradually align bilateral relations between Kosovo and those countries to the relevant part of the relations between the EU and Kosovo.

радњи, којим је предвиђено да је „Косово*“ једини назив који ће се користити у овирима те сарадње уз референцу на Резолуцију Савета безбедности 1244 (1999) и Саветодавно мишљење Међународног суда правде по питању једнострано проглашене независности Косова. Основ билатералних уговора о регионалној сарадњи био би ССП са Косовом, и стога оне не би могле да прејудуцирају обавезе Косова према ССП-у са Косовом, укључујући ту и обавезу да у процесу регионалне сарадње иступа на начин предвиђен Договором о регионалном представљању и сарадњи, који је, према одредби чл. 13 ССП-а са Косовом правно обавезујући за Косово.

8. ДА ЛИ ОБАВЕЗА ЗАКЉУЧЕЊА УГОВОРА СА КОСОВОМ ПРОИЗЛАЗИ ИЗ ССП-А СА СРБИЈОМ?

Чл. 15 ССП-а са Србијом се предвиђа да ће Србија „започети преговоре са државама које су већ потписале Споразум о стабилизацији и придруживању ради закључивања билатералних уговора о регионалној сарадњи...“ као и да такви уговори треба да буду закључени у року од две године од ступања на снагу Споразума. Спремност Србије да закључи овакве уговоре ће бити услов за даљи развој односа између Србије и ЕУ. Србија ће започети сличне преговоре са преосталим државама у региону када ове буду потписале Споразум о стабилизацији и придруживању.“

Како Косово* није држава, и имајући у виду статусно неутралну позицију ЕУ по питању државности Косова*, из ССП-а који везује Србију не произлази обавеза закључења уговора са Косовом.

9. СТАТУС КОСОВА ПРЕМА ССП-У СА СРБИЈОМ

Унутар ЕУ не би било правно прихватљиво да се питање садашњег и коначног статуса Косова* решава на начин који би игнорисао ССП са Србијом, који је, неспорно, обавезујући за ЕУ. Ово посебно зато што је њиме, дакле међународним уговором, изражена општа позиција ЕУ по питању статуса Косова.

Чл. 135 ССП-а са Србијом⁴²⁾ предвиђено је:

42) Овај споразум је потписан априла 2008. године а ступио је на снагу 2013. године.

„Овај Споразум се не примењује на Косову које је тренутно под међународном управом у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 1244 од 10 јуна 1999. године. Ово не доводи у питање садашњи статус Косова нити одређивање његовог коначног положаја према истој Резолуцији.“

ССП са Републиком Србијом потписан је 29. априла 2008. године, а ступио је на снагу тек 2013.⁴³⁾ Дакле, његово потписивање и ступање на снагу уследило је тек након једнострано проглашене независности Косова 17. фебруара 2008. године и након што су 22 државе чланице ЕУ признале независност Косова. Поред тога, одредбе о ограничавању територијалног домаћаја уговора су смислене једино ако се односе на територију која се налази у саставу државе са којом се закључује дати међународни уговор.

Под „садашњим статусом Косова“ може се подразумевати само статус према Резолуцији 1244, као територије под међународном управом у саставу Републике Србије.⁴⁴⁾ ССП са Србијом, као и ССП са Косовом не прејудуцирају питање актуелног статуса нити прејудуцирају решавање статуса Косова у складу са Резолуцијом 1244.⁴⁵⁾

43) За фактографију види:

http://ec.europa.eu/enlargement/countries/detailed-country-information/serbia/index_en.htm, 15/11/2015.

44) Једностраним проглашењем независности Косова није дошло ни до измене Резолуције 1244 и Уставног оквира УНМИК-а, нити је признање Косова од чланица ЕУ утицало на измене правног статуса Косова. Поред тога, пет држава чланица ЕУ није признало Косово (Шпанија, Грчка, Словачка, Румунија и Кипар) што онемогућава формирање једногласности у оквирима ЕУ у погледу статуса Косова. Међутим, и поред признања Косова од 22 чланице ЕУ, политички процес одређивања коначног статуса Косова није уследио након проглашења независности Косова 2008. године. Коначан статус Косова може бити утврђен само резолуцијом Савета безбедности којом се мења резолуција 1244. Питање статуса Косова је правно питање. Међутим, оно ће добити свој коначан одговор у „политичком процесу“. Хенри Перит, насупротив овом ставу, заступа тезу да је питање статуса политичко питање и указује да „уколико је нова резолуција Савета безбедности потребна да замени или појасни резолуцију 1244, позиција коју заузму чланице Савет безбедности неће бити утврђена на основу права већ на основу политичких разматрања унутар тих земаља. Чак и уколико Косово демонстрира да је „спремно“ за независност тако што испуњава све стандарде које је артикулисао УНМИК и учини јаке правне аргументе у прилог своје позиције, Русија и Кина ће вероватно, за рачун Србије, да се одупру косовској независности у Савету безбедности УН због сопствених забринутости због сецесионистичких тенденција Чеченије, Тибета и Тајвана“. (Henry N. Perritt, Jr. „Final Status for Kosovo“, *Chicago-Kent Law Review*, vol. 80:3, 2005, стр. 10.) Аутор заговара тезу да би у случају постизања билатералног споразума између Београда и Приштине учинио сувишним сваку потребу за новом резолуцијом Савета безбедности УН. *Ibidem*, стр. 17. Види, такође и Vidmar, Jure, „Kosovo Advisory Opinion Scrutinised“, *Leiden Journal of International Law*, vol. 24 (2), 2011, стр. 355-383.

45) С обзиром на правну природу основа статуса Косова као територије под међународном управом у саставу Републике Србије, статус Косова може бити измењен једино изменом

ЛИТЕРАТУРА

- Dashwood, Alan, Doungan, Micael, Rodger, Barry, Spaventa, Eleonor, Wayatt, Derrick, *Whyatt and Dashwood's European Union Law*, Hart Publishing, 6th ed., Oxford-Portland, 2011.
- Hehir, Aidan, "Kosovo and the International Community, (Aidan Hehir ed.) *Kosovo, Intervention and Statebuilding – The International community and the transition to Independence*, Rutledge, London and New York, 2010.
- Kirgis, Frederic L. Jr., "Admission of 'Palestine' as a Member of a Specialised Agency and Withholding the Payment of Assessments in Response", *American Journal of International Law*, 84/1990, стр. 218-230.
- Koeth, Wolfgang, "Bosnia, Kosovo and the EU: Is Accession Possible without Full Sovereignty?", EIPA Scope, European Institute for Public Administration, 2012, стр. 31-36.
- Koeth, Wolfgang, "State Building without a State: The EU's Dilemma in Defending Its Relations with Kosovo", *European Foreign Affairs Reviews*, vol. 15, 2010, стр. 227-247.
- Orakhelashvili, Aleksander, „The Acts of the Security Council: Meaning and Standards of Review“, *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 11/2007., стр. 143-195.
- Perritt, Henry H. Jr., "Final Status for Kosovo", *Chicago-Kent Law Review*, 3/2005, стр. 3-27.
- Vidmar, Jure, „Kosovo Advisory Opinion Scrutinised“, *Leiden Journal of International Law*, vol. 24 (2), 2011, стр. 355-383.
- Wood, Michael, "The Interpretation of Security Council Resolutions", *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Vol. 2/1998, стр.73-95.

резољуције 1244. Ово становиште је било чврсто утемељено и у принципима Контакт групе које је прихватио и Специјални представник генералног секретара за статус Косова Марти Ахтисари, а којим је предвиђено да ће „конечна одлука о статусу Косова бити усвојена од Савета безбедности“. Guiding Principles of the Contact Group for a Settlement of the Status of Kosovo, as Annexed to the Letter Dated 10 November 2005 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General, United Nations doc. S/2005/ 709.) Види и :Kosovo Advisory Opinion, para. 66.

“Samo Savet bezbednosti, ili neko telo koje je od Saveta ovlašćeno, može dati autentično tumačenje u pravom smislu te reči. Kako je istakao Stalni sud međunarodne pravde, ‘ustanovljen je princip da pravo autoritativnog tumačenja ravnog pravila pripada samo osobi ili telu koje ima ovlašćenje da je modifikuje ili ukine’ (Jaworzina Advisory Opinion of 6 December 1923, PCIJ Series B, No. 8, 37) Takvo autentično tumačenje je verovatno češće u slučaju rezolucija Saveta bezbednosti nego u slučaju ugovora. Ono može biti dato u kasnijoj rezoluciji ili na drugi način (na primer predsedničkom izjavom ili u pismu predsednika). Michael Wood, „The Interpretation of Security Council Resolutions“, *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 2/1998, стр. 82-83.

*

- Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (FRY of Macedonia v. Greece), Judgement of 5 December 2001, *International Court of Justice Reports 2001*.
- Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on a Feasibility Study for a Stabilization and Association Agreement between the European Union and Kosovo*, COM (2012) 602 final, 10.
- Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Atomic Energy Community (2010/C 84/01), *Official Journal of the European Union*, 30.03.2010, C84/41-C84-42.
- Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, *Official Journal of the European Union*, 26. 10. 2012 C 326/47-390.
- Council Conclusions on Kosovo, Council of the EU, 2008c, 2851st External Relations Council meeting, Brussels, 18 February 2008, http://eu-un.europa.eu/articles/en/article_7720_en.htm, 15/11/2015.
- Council Decision (EU) 2015/1988 of 22 October 2015, on the signing, on behalf of the Union, of the Stabilisation and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, on the one part, and Kosovo (*), of the other part., *Official Journal of the European Union*, 6.11.2015, L 290/4-L 290/6.
- Council Decision 2004/424/EC of 21 April 2004 concerning the conclusion of the Agreement between the European Community and the Macao Special Administrative Region of the People's Republic of China on the readmission of persons residing without authorisation, *Official Journal of the European Union*, 30. 04. 2004, L143/97-L143/98.
- Council Decision 2004/80/EC of 17 December 2003 concerning the conclusion of the Agreement between the European Community and the Government of the Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China on the readmission of persons residing without authorisation, *Official Journal of the European Union*, 24.1.2004, L17/23-L17/24.
- Guiding Principles of the Contact Group for a Settlement of the Status of Kosovo, as Annexed to the Letter Dated 10 November 2005 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General, United Nations doc. S/2005/ 709.) Kosovo Advisory Opinion, para. 66.
- Proposal for a Council Decision on the conclusion, on behalf of the European Union, of the Stabilization and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, on the one part, and of Kosovo*, of the other part, Brussels, 30.4.2015 COM(2015) 181 final 2015/0094-95 (NLE).
- Recommendation for a Council Decision approving the conclusion, by the European Commission, on Behalf of the European Atomic Energy Community, of the Stabilization and Association Agreement between the European Union and

- the European Atomic Energy Community, of the one part, and Kosovo*, of the other part, Brussels, COM (2015) 182 final.30.04.2015.
- Recommendation for a Council Decision authorizing the opening of negotiations on a Stabilisation and Association Agreement between the European Union and Kosovo*, Brussels, 22.4.2013 COM (2013) 200 final.
- Report of the Special Envoy of the Secretary-General on Kosovo's future status, UN. Doc. S/2007/168, 26 March 2007.
- Resolution of the Security Council, UN Doc. S/RES/1244(1999), 10 June 1999.
- Stabilization and Association Agreement between the European Communities and their Member States on the one part, and the Republic of Serbia, of the other part, Official Journal of the European Union, 18.10.2013.
- Stabilization and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and Kosovo*, on the other part, Council of the EU, Brussels, 2 October 2015 (OR. en) 10728/1/15 Rev 1.
- Twelfth meeting of the International Steering Group for Kosovo(8th February 2011, Brussels, Belgium) http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/dsee/dv/0511_03_/0511_03_en.pdf (15/11/2015).
- Договор о регионалном представљању и сарадњи (Брисел, 24. фебруар 2012), <http://kim.gov.rs/pregovaracki-proces.php>, 15/11/2015.
- Први споразум о принципима који регулишу нормализацију односа (Брисел, 19 Април 2013), <http://kim.gov.rs/pregovaracki-proces.php>, 15/11/2015.

Aleksandar V. Gajic

LEGAL BASIS OF THE STABILISATION AND ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND KOSOVO* AND POSITION OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Resume

Proposal of the Stabilization and Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and Kosovo*, on the other part, (the SAA with Kosovo) raises a number of issues connected with the question of the status of Kosovo. Since Kosovo is not a state in accordance with the international law, and since conclusion of the SAA with Kosovo is without prejudice to the EU member states position on the status of Kosovo nor represent recognition of Kosovo, the key question is the question of the legal basis for the conclusion of the SAA with Kosovo, since Article 217 of the Treaty on the Functioning of the EU reserve conclusion of

the association agreements only for states and international organizations.

The author also considers the issue of possible role of the UNMIK and the Republic of Serbia in the process of conclusion of the SAA with Kosovo and consequences of its conclusion on the final settlement of the Kosovo status.

Key words: Stabilization and Association Agreement, European Union, Kosovo, Republic of Serbia, Security Council Resolution 1244 (1999), Article 217 of the Treaty on Functioning of the European Union

* Овај рад је примљен 23. новембра 2015. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 16. децембра 2015. године.